I. N. I.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

COLICA,

QUAM

SUB PRÆSIDIO

SACRO-SANCTÆ TRINITATIS,

AUTHORITATE ET DECRETO

AMPLISSIMI ATQ; GRATIOSISSIMI

MEDICORUM ORDINIS,

IN

INCLUTA NORICORUM UNIVERSITATE

ALTDORFFINA,

PRO

LICENTIA

SUMMOS IN ARTE MEDICA HONORES

AC PRIVILEGIA DOCTORALIA

LEGITIME IMPETRANDI,

PUBLICO PLACIDOQ; ERUDITORUM EXAMINI

SUBMITTIT

JOHANNES ERICUS Oldenborch/

HAMBURGENSIS.

AD DIEM 14. JUNII, A.C. 1675.

ALTDORFFI,

Literis HENRICI MEYERI, Univerf. Typogr.

Q. D. B. V.

PRÆLOQUIUM.

EX animalium perfectiorum ordine nullum humano genere morbis magis atq; frequentiùs obnoxium esse, neminem tàm in hominum quàm brutorum naturam sedulum inquirentem latere posse arbitror. Raró equidem bruta ægrotare experientia testatur; econtrà quot non morbos humanum genus quotidiè torquere oculis nostris cernimus? à quibus tamen natura immunitatem brutis concessit. Deinceps quot non morborum quoque novæ species ignotæ seculis homines invaserunt, imò ad hunc usq; diem affligunt, quorum apud priscos Medicinæ Scriptores nulla fit mentio? Certè Luem ♀ream binis antè seculis per infectionem militum navigantium ab Incolis Americanis ad nos translatam, hinc per totam penè Europam propaga-

tam, nemo est qui ignorat, cujus tamen Luis altum apud Veteres fuit silentium; (Nam utut Francisc. Wallef. 1. epid. comm. 1. & Hieron. Reusner. ex Hippocr. lib. 3. epid. sect. 3. textum allegent, quô varia huic Lui haut inconvenientia ipsum recensere symptomata perhibent, attamen tantùm abest, ut Hippocrati ibi locorum mens de Lue ♀reâ sit, ut potius pestem gravissimam, longèq; ab hac diversam describat, Galeni ac plurium interpretum judiciô, ipsâq; historiæ evidentiâ testante.) *Ejusdem commatis statuimus etiam Luem Epidemicam hactenus inauditam Lugduni Batavorum, vicinisq; locis Anno 1669. dirè grassantem, cujus mentionem facit in Oratione, quam Rectoratum depositurus* Celeberrimus Sylvius *habuit; pariter in dissertatione Medicâ super hunc morbum habitâ* Clarisf. Fanoisius? *Ne quid dicamus de Scorbuto, aliisq;* &c. Plura vid. cit. *apud* Mœllenbroc. cap. 1. d. varis. *Quamvis autem omnium affectuum, hoc genus miserum miserè indies divexantium species digitis enumerare quis vix possit, & charta deficeret occupato in recensendis illarum nominibus; illæ tamen præ-*

cipuè

cipuè animadvertendæ sunt, quæ animum cum corpore affligunt: Eas inter cum caput extollant dolores varii, & ex hisce frequentior sit acerbus ille, ac crudelium sæpenumerò symptomatum, homines tàm frequenter ac importunè invadentium, ipsosq; nonnunquam interficientium autor Dolor Colicus: *Quapropter hunc in Disputatione hac Inaugurali pro ingenii nostri modulo pertractandum nobis selegimus. Quem ipsum antequam aggrediamur, Divini Numinis Clementiam atq; Benignitatem submissè invocamus, velit nobis in causis hujus affectûs eruendis, ac medicamentis commodis inveniendis opem suam largiter largiri, quo omnia, quæ hîc ad veritatis trutinam veniunt examinanda, eveniant in Nominis sui Sancti gloriam, & afflictorum salutem atq; emolumentum!*

---

§. I.

UT autem ab ovo, quod ajunt, incipiamus, pauca quædam more consueto de hujus Affectûs *Definitione nominali*, antequam ad realem pergamus, prælibaturi sumus. Derivant communiter autores hoc colicæ vocabulum à κώλῳ Intestino, loco nimirum primario

 primario

mario utplurimùm affecto. Quam denominationem quidam deducunt, v.g. *Barthol. in suâ recens nuper editâ Anatomiâ. pag. 91.* ἀπὸ τοῦ κολάζεσθαι à contorquendo, castigando, quasi maximè doloribus sit obnoxium; quidam ἀπὸ τοῦ κωλύειν, prohibendo, retardando, removendo, ac si ob varias cellulas fæces longiorem traherent moram, quò videlicet omnis chylus per vasa lactea penetret.

§. 2. Accipitur vocabulum vario modo; *Latissimè, latè, strictè, & strictissimè.* Latissimè denotat quemcunq; abdominis dolorem etiam musculorum, *vid. Barthol. Cent. 4. hist. 59.* Latè significat dolores intestinorum, sive affligant sexum sequiorem, sive potiorem: Strictè notat dolorem colicum, quem hîc præ manibus habemus, ita ut dependentem ab inflammatione intestinorum connumeremus passioni Iliacæ, quæ vocis acceptio hic erit nostra: Strictissimè innuit dolorem colicum virorum, ut contradistinctum ab hystericis doloribus mulierum; quare & *Lang. in Miscellan. curiosis* asserit: *Colicam & Uteri suffocationem iisdem specificis tolli, quia ab iisdem causis provenire solet. pag. 144.* Quam ultimam vocis acceptionem arbitramur nimis plebejam, cujus tamen occasione haud rarò obstetrices à viris in consilium vocantur.

§. 3. Aliàs dicitur κωλικὴ ὀδύνη, seu νόσος, κωλικὸν ἄλγημα, κωλικὴ διάθεσις Paulo Æginet. Celsus morbum Intestini plenioris vertit. Dolor *intestinorum* audit Capivac. Merc. dolor colicus. Communiter vocatur Colica. *vid. Nosolog. Harmonic. Petræi. Tom. 2. dissert. 29.* Germanis audit **das Krimmen oder Krümmen im Leibe/ die Mannsmutter/** &c.

§. 4. His paucis præmissis, ad *realem Definitionem* nos accingentes dicimus: *Colica est Intestini Coli præprimis, hinc aliorum quoq; Intestinorum insignis quidam dolor, à continui solutione, nunc in ipsis Intestinis, vel à rebus distendentibus; vel*

ab humoribus acribus rodentibus, rodendoq; convulsiones & spasmos excitantibus, nunc in vicinis partibus contingente, ac Intestina subinde in consensum trahente, dependens.

§. 5. Dolorem (*quem Magnificus p.t. Inclytæ Altdorffinæ Rector VIR Nobilissimus, Amplissimus atq; Excellentissimus* DN. D. BRUNO, *hujus Acad. P.P. celeberrimus, Patronus atq; Promotor meus omni animi deveneratione colendus, in suis Dogmat. Medic. general. p. 269. demonstrat summo jure referri ad symptoma non actionis depravatæ; sed potius auctæ)* esse adæquatum ac legitimum *Genus*, constat ex sensu exquisitissimo, unde & ob atrocitatem hujus doloris nonnulli necem sibi ipsis intulerunt, *Galeno lib. 2. d. compos. med. Erast. m. m. pag. 39. Zacuto lib. 2. Prax. admir. obs. 78. testantibus*; imò ex sententiâ *Galeni lib. 6. d. loc. aff. cap. 2.* ulteriùs liquet, quod *dolor, si levior existat, colicus verè appellari haut debeat.*

§. 6. *Locum affectum* vel partem affectam statuimus in definitione *Intestinum Colon* primariò, hinc quoque alia nonnunquam Intestina, utpote se mutuò excipientia, & doctrinæ causâ potius, quam naturæ diversitate ita distincta, eorumq; portiones, *triplices* nempe *Tunicas*, prout illas accuratè observando ad vivum depingi curavit *Accuratissimus Willisius Tr. Pharm. rat.* Quæ tunicæ, quoad partes nervosas, dolorem, sive à flatibus distendentibus, sive à rodentibus percipiunt; quoad fibrosas portiunculas, in motus convulsivos concitantur, aut spasmos contrahunt. Quoniam verò magnâ est Intestinorum cum Mesenterio, Pancreate, aliisq; abdominis Visceribus communicatio tàm per membranas, quàm per nervos, secundariæ partes affectæ, vel sympatheticæ in Colica fiunt jam citatæ partes vicinæ. Imò cum in infantibus tenerioribus nervi adhuc tenelli longè majorem foveant sympathiam, quàm in Adultis, fit, ut partes nostræ Colicæ affectæ nonnunquam etiam in consensum rapiant longè dis-

gè dissitas partes, v. g. ipsum Cor & Cerebrum, unde vera subsequitur Epilepsia, quam hoc modo pronatam communiter vocant: Die schwere Noth im Leibe. it. Darmfreischlich. Similem sympathiam etiam cum utero experiuntur mulieres hystericis obnoxiæ passionibus: Quare etiam *Willisius cum Pisone Tr. d. An. brut. part. 2. cap. 15. d. Pass. colic.* huncce Affectum inter cerebri ac nervosi generis affectus recensere non erubescit. Id quod ipsum citiùs concedet cum *Cartesio* asserens: *Animam non corpus sentire; idq; quatenus est in cerebro, non qua alia membra actuat. Philosoph. cap. 4. Dioptrices. pag. 67.*

§. 7. Et licet in constituendo *Subjecto* Colicæ diversam videar fovere sententiam à Veteribus nonnullis, Intestinum Colon solùm determinantibus; (interim tamen sunt, qui cætera quoque Intestina pro Subjecto hujus affectûs agnoscunt, v. g. ex Veteribus in §. 3. citatus *Capivac. Merc. Piso, Spigel.* &c.; ex recentioribus v. *Willis. tr. d. an. brut. cap. de Colica* & alii quoque,) neq; proinde nego in Colo tanquam primario subjecto frequentiores & vehementiores posse contingere passiones, præsertim si in causâ sunt flatus: Siquidem Intestinum Colon præ reliquis constat ex majoribus tunicis & fibris, majores etiam possidet valvulas, quô pactô intra has flatus faciliùs ac citiùs possunt sese intricare, diutiùsq; his immorari, pariter & partes viscidæ ac acres pituitosæ. Si verò excrementa indurata, flatibusq; viam præcludentia Colicam inferunt Passionem, æquè primariò id contingit in Intestino Colo, quippe in quô consistentiam stercoream nanciscuntur excrementa. Fæces verò pituitosæ magis etiam atque magis fiunt viscidæ, dum sensim sensimq; subtrahitur materia fluida, ut hîc firmiùs adhæreant. Hinc etiam pro diversitate loci Intestini Coli, in quo aut fæces induratæ, aut fæculentiæ viscidæ pituitosæ acres inhæ-

rent,

rent, in consensum trahuntur partes vicinæ, v.g. in latere dextro Ren dexter: in hypochondrio dextro Hepar: in sinistro Ventriculus & Lien: in utroq; Diaphragma, maximè verò in sinistro, in quo Colon curvaturam patitur sigmoideam. Hinc errant, qui in dextro hypochondrio, si talis percipitur dolor, Hepar; in sinistro verò Lienem statim accusant, morbumq; sic splenicum appellitant: Cum nec Hepar, nec Lien viscus sit tanti doloris receptioni dicatum; liqueatq; exinde ulterius, quod equitationi inasveti post pastum equitantes illicò sibi à flatibus, circa hanc coli flexuram hospitantibus, dolorem concitent satis pungentem.

§. 8. Provehimur jam ad inquisitionem *causarum*, quarum proximam, Medicorum plurium suffragiô, *Solutionem continui* in definitione meritò pronunciavimus. *vid. Sennert. Instit. lib. 2. part. 3. sect. 2. cap. 3. Ubicunq; enim*, inquit, *adest dolor, ibi adest continui solutio: & contra; ubi continuum solvitur, ibi dolor excitatur.* Remotiores verò *duas* potissimùm asseruimus *res*, Intestina videlicet distendentes, atque acres illa rodentes, hinc solutionem continui, indeq; dolorem Colicum efficientes. Inter distendentes (1.) frequentissimi sunt flatus, quippe qui quotidiè observantur in hoc affectu quàm sæpissimè, ut exempla referre frustraneum, imò lippis & tonsoribus satis notum sit. Hi, quatenus quocunque modo in descensu versus anum intercipiuntur, Intestina distendunt, testantibus autorum *v. g. Fernel. lib. 6. d. morb. & sympt. cap. 10: Petræi dissert. harm. 29: Zacut. lib. 2. prax. admir.: Schenk. lib. 3. d. intest. obs. 174.* &c. *observationibus*, quod videlicet Intestinum Colon præ flatu ita distensum fuerit, ut brachii amplitudinem æquaverit.

§. 9. De horum verò flatuum Genesi non planè constat; sed admodum intricata, multisq; difficultatum spinis implicata, tàm apud Veteres quàm recentiores existit do-

ctrina. Veteres equidem horum causam humoribus biliosis, melancholicis ac pituitosis, à calore vel frigore excitatis, *vid. Sennert. Inst. lib. 2. cap. 8. (qui tamen postmodum in Paralipomenis. cap. 4. p. m. 29. sese aliquô modô per exempla quædam chymica correxisse vedetur)* attribuerunt. Quæ autem, si modernorum applicentur principiis, quatenus scilicet per biliosum humorem, ejus salis lixivii acrimoniam; per melancholicum, acidum quoddam; per pituitosum verò, illud intestinorum viscidum intelligant, ac simul invicem juncta, vel effervescendo, vel fermentando flatuum generationi ansam præbeant, de facili erunt cum istis concilianda. Non erit autem nobis in explicanda veterum hypothesi, utpote ab aliis jam explicatâ, ac, ubi opus sit, cum nostrâ conciliatâ, multum immorari; longè potius nostras de flatuum genesi cogitatiunculas huc proferre, lubentissimè quamquam & nostram hac in re fateamur imbecillitatem; nihilominus tamen in rebus obscuris ac à sensu remotis conjecturæ locus erit, annuente quoque huic *Hippocrate lib. d. flatibus sect. 2.: De non apparentibus ægritudinibus planè opinio magis quàm ars judicat.*

§. 10. Conjicimus igitur flatuum materiam partim esse *aërem alteratum*; partim *portiunculas viscidas*. Quoad *prius*, nobis adstipulari videtur *Hipp. lib. d. flatib. sect. 4. n. 7.* dicendo: *Spiritus, qui corporibus insunt, vocari flatus, qui verò extra corpora existunt, aërem*: item *Paracelsus*, qui *tr. d. Colic.* loquitur: *Quamlibet Colicam esse ventris ventum, sive turbinem undecunq; concitatum à cibo potuve &c.* Quoad *posterius*, præter autoritatem *Clariss. Sylvii lib. 1. prax. cap. 14. §. 27.* ipsa testatur experientia, vix flatuum observari proventum in Intestinis, hæc nisi fuerint infarcta materiâ viscidâ. Constat siquidem Hypochondriacis, humorum visciditate maximè laborantibus, flatus esse utplurimùm familiares. Sic post

esum

esum alimentorum viscidorum, itidem producuntur flatus frequentissimi: id ipsum testatur quoq; mechanica: Sic v.g. flatus producunt ludentes pueri, dum arundine straminea hauriunt aquam, ob saponem in ipsâ solutum viscidam, eamque per ipsam efflando, insignes efformant bullas: Sic in commistura & motu humorum viscidorum observantur spumæ flatulentæ; Hinc etiam cerevisia vinô diutius spumam retinet.

§. 11. Hæ duæ portiones materiales, dum concurrunt, verum constituunt flatum, tum nimirum aër in visciditate interceptus, ob virtutem suam elasticam, *de quâ vid. Boyl. tr. d. aëris vi elast.* instar lanæ carptæ sese expansivam, sui conatur extensionem, à viscido verò illo coërcetur. Aliàs namq; absente tali viscido, particulæ aëreæ facilè à se invicem secedunt sine omni strepitu. Prout itaq; visciditas est tenacior & volatilior, pro eo tales flatus etiam evadunt impetuosiores. Quare & *Helmont. tr. d. flatib.* hos flatus vocat *Gas Sylvestre*, describens illud per *spiritus incoërcibiles in corpus visibile*: exempli loco sunt gas in distillatione tartari exsurgentia: gas flammeum ex sale nitri cum carbone misto evolans. Verum hic non mox credatur *Helmontio*, gas talia Sylvestria planè esse incoërcibilia. Nam utut, difficulter fieri resolutionem gas talium, non inficiemur; in eo tamen non statim planè est impossibilis: sic v. g. teste ipso *Helmontio*, pomum, vitro hermeticè clauso tostum, cogit præ flatu vitrum dissilire: pomum verò consimile, simili vitro clausum, cum tantodem aquæ, ut ebulliat, gas nullum emittit; sed tantum halitum aquosum. Cum itaq; pomo posteriori phlegma fuerit commistum, apparet, gas illud fuisse resolutum, ob phlegma. Similem resolutionem gas pulveris pyrii monstrat *Glauberus cap. 23. & 24.* **des andern Theils** Philosophischer **Ofen.**

§. 12. *Causa* autem *efficiens* flatuum horum optimè poterit exponi per salia *acida & alkalia.* Nam dum acida aculeis suis sese cum impetu insinuant in porositates corporum alkalicorum, fit, ut aër intra poros hos hærens expellatur, qui secum abripit quasdam particulas alkalicas volatiles, unde diversitas gas talium erit petenda, quia autem opus habet, ut penetret per superficiem extimam corporum acidorum & alkalicorum commistorum, intercipitur à viscidis portionibus, quæ, cùm sint minimæ, non sunt aptæ, ut aërem retinere queant compressum; hic potius suâ potitur virtute elasticâ, unde demum tantus adest impetus. Et tales flatus videntur, qui in chymicis quibusdam operationibus producuntur. Hanc autem salium actionem, aërisq; reactionem moderni Philosophi sub titulo vel fermentationis, si scilicet fit sensim sensimq; uti de musto, cerevisiâ, vel aliis rebus vegetabilibus fermentantibus satis liquet, (fermentationi namq; etiamsi sit motus vix observabilis; nihilominus tamen gas inde proveniens valet fortissima diffringere dolia;) vel effervescentiæ, quando nempe motus fit impetuosus & subitaneus, exponunt: v. g. si ♎9 ⦶tri affunditur butyro ♁ii, tanta fit effervescentia, indeq; flatuum vehementium tanta eruptio, ut, nisi vas continens sit apertum, illud rumpatur: idem ♎9, vel alius acidus, limaturæ ♂tis affusus, insinuando sese in corpus metallicum, præprimis ♂tem, adeò ingentes dat strepitus, ac copiosissimus bullarum, hinc flatuum adeò fortium proventus, ut etiam fortissima vasa dissilire queant. Vid. ulterius hac de re *Becher. in Physic. subter. lib. 1. sect. 5. cap. 3. de solutione matallorum.* Item tartarus, si distilletur, formalem concipiet sub distillatione effervescentiam, subq; hâc flatus tam violenti assurgunt, ut vix coërceri valeant, &, nisi detur rimula, vitra diffringant.

§. 13. *Acidum* verò & *Alkali* tale reperiri in Inteſtinis, ſatis luculenter ſufficienterq; demonſtrant Phyſiologi moderni, adeò, ut noſtris temporibus nemo facilè de aciditate fermenti ventriculi & alkali bilis dubitaverit. *vid. Clariſſ. Sylvius Diſp. Med. ſecund. §. 21. 26: & ſextam §. 39.* Qamdiu itaq; hæc duo benè ſibi adæquata, & per ſuccos ritè fluidos multiplicata exiſtunt, blandam ſaltim in Inteſtinis inteſtinam concitant motionem, hinc quoque, pro uſu forſan ſecundario, blandum ſaltem aërem, in tenuibus utplurimùm obſervabilem, illaq; pro transgrediendo chylo nimis fluxili, leviter diſtendentem. Quodſi verò ſucci, quibus acidum ventriculi & alkali bilis commiſcentur, aut quoad viſciditatem primariò; aut quoad aciditatem ſint intemperati, nemo erit, qui juxta paragraphos præcedentes, facilem facilè cernere non posſit flatuum horum geneſin.

§. 14. *Viſciditatem* autem primariò præbet *Lympha*, Inteſtinorum cavitatem ſemper madefaciens, quam ipſam *Sylvius* appellat pituitam: hæc, utut naturaliter in tantum debeat eſſe viſcida, ſicuti omnis lympha in toto corpore; attamen in Inteſtinis facilè præter naturaliter coagulari conſuevit; Ut hinc nonnunquam Lienteriæ, vel ſi mavis, Cœliacæ pasſiones obſerventur. Dum itaq; in hâc Lymphâ viſcidâ acidum fermenti ventriculi, atque alkali bilis in ſe invicem operantur, fit, ut modo, quem ſuperius expoſuimus, flatus ſuboriantur, teſte *Sylvio Practico Celeberrimo atq; Felici lib. 1. prax. cap. 14.*

§. 15. *Cauſæ remotiores* flatuum & conſequenter Colicæ, etiam ſunt vel *internæ*; vel *externæ*: internæ ſunt fermentum ventriculi viſcidius, uti hoc obſervatur in Hypochondriacis: ſic quoq; ſuccus bilioſus viſcidior, qui talis ſubinde deprehenditur. Externæ autem ſunt innumeræ. Nam omnia alimenta viſcida, v.g. pinguia ex ovibus &c. omnis ge-

neris potulenta viſcida, v. g. muſtum, cerevifia non benè defæcata &c. Hæc & ſimilia apta ſunt nata ut in corpus asſumta fiant cauſæ externæ procatarcticæ flatuum. Nemo verò cum veteribus non paucis ſibi perſuadeat, alimenta, v.g. allium, cepas, raphanum, armoraceum &c. revera eſſe flatulenta, quippe quibus actu nulli planè inſunt flatus. Digeruntur namq; à ventriculo robuſto ſine ructu; ſed ſaltem ob partes ſuas viſcidas in ventriculo digerenda flatibus anſam præbeant. Quare ſi ſint vocanda flatulenta, vocitentur *non formaliter*, ſed *effectivè. vid. Helm. tr. d. flatib.*

§. 16. Progredimur ad alias res, Inteſtina *diſtendendo* colicam producentes. Inter quas & reperimus *calculos*, qui, quemadmodum in plurimis corporis partibus generantur, ſic quoq; in Inteſtinis producti fuerunt. Talium enim lapidum in illis genitorum formæ ſtupendæ exempla refert varia *Schenk. lib. 3. d. Inteſt. obſ. 145; Item tres formâ triangulari, moleq; avellanæ excretos fuiſſe, de muliere ſeptuagenaria Regiomontani à Celeberrimo Medico ac Profeſſore Tinctorio anno 1659. obſervata, indicat Barthol. cent. 4. hiſt. 49.* Videatur etiam *Horſtius lib. 4. obſ. pag. 232.* &c.

§. 17. *Scybala* demum nimiùm *indurata* hinc inde intra Coli Inteſtini valvulas & cellulas, imprimis juxta hujus curvaturas hærentia, *diſtendendo* Inteſtina, Colicam quoque ſubinde inferre paſſionem, præter autorum obſervationes, v. g. *Hild. cent. 1. obſ. 54. & 58: & Plater. Prax. tom. 2. p. m. 522.* &c. notisſimum eſt, unde hic calamum compeſco.

§. 18. Expoſitas cauſas Colicam inferentes diſtendendo Inteſtina, excipiunt *cauſæ* Inteſtina *rodendo*, & *convulſiones excitando, lædentes.* Hic maximè ſunt potentes *ſucci* in Inteſtinis contenti *acres* atq; *auſteri*: Quatenus videlicet ſucci tales acres, pungendo portiones Inteſtinorum nervoſas, irritant ad contractionem, quô factô, ſimiliter fibræ Inteſtinorum

rum contrahuntur, nunc in motus convulſivos, nunc in veros ſpaſmos, unde ingens Inteſtinis advenit dolor. Ex ſuccis talibus acribus primariò eſt *pituita* hærens in Inteſtinorum cavitate, ſive ſola ſit, poſt factam digeſtionem; ſive ipſi adhuc ſuccus chyloſus, cum partibus excrementitiis ſit commiſtus. Nam uti omnes ſuccos, exceptis fermentis, oportet eſſe temperatos; ita etiam hanc pituitam vel lympham. Quicquid itaq; hanc pituitam reddit acrem, illud evadit cauſa hujus doloris. Primariò autem hic multa poteſt fermentum ventriculi nimiùm acidum, pariter & ſuccus biliosus nimis ſalinus acris. Unde etiam prælaudatus *Clariſſ. Sylvius in modò cit. lib. & cap.* aſſerit: *Acrimoniâ hâc ſalinâ peccantem bilem cum accidis liquoribus effervescendo, dolorem algentem, frigoreq; gravi moleſtum cauſare; ſicuti -○-tum ⊕li, ⊖li volatili cuivis, non tamen oleoſo, affuſum excitare effervescentiam, cum notabili algore atq; frigore copulatam obſervamus:* Imò ob hujus acrimoniam, quatenus ſcilicet ſui ipſius vellicet receptaculum, ut fibræ hujus magis inde ſeſe contrahant, hinc bilem ad Inteſtina copioſiùs exprimant, fieri Colici dolores, diſſerit *in Exerc. Phyſiol. 4. §. 12. Nobiliſſ. atq; Excellentiſſimus* Dn. D. Bohn/ *Chirurg. ac Anat. Prof. Inclut. Acad. Lipſienſis Celeberrimus; Patronus atq; Præceptor meus, jugi honoris atq; amoris cultu in æternum obſervandus.* Horum itaq; ſuccorum, aut alteruter, aut uterq; à ſtatu naturali declinans, aptus eſt natus, ut extra ſtatum alimentorum aſſumtorum, pituitam Inteſtinalem nimiùm producat acrem. Ipſo verò tempore alimentorum, & hæc vitioſè digerunt, ut qualitatem acrem portionibus Inteſtinorum nimiam contrahant, unde tales demum inferuntur dolores.

§. 19. Necq; hic planè ſicco prætereundus eſt pede *ſuccus pancreaticus*, qui, ut aliarum glandularum lympha, æquè ſubinde præternaturalem contrahit aciditatem, vel auſteri-

tatem

tatem quoq; , hinc poſtmodum pituitæ Inteſtinali, ac Chyloſis etiam portionibus excrementitiisq; commiſtus, rodit tandem Inteſtina, illisq; ſic dolorem infert ſatis ingentem.

§. 20. Necq; credendum eſt, flatus ſemper Inteſtina diſtendendo ſaltem, tantos producere cruciatus: Verum etiam præterea æquè ac humores poſſunt exiſtere acres. Siquidem acidum ventriculi, & ſuccus bilioſus intemperati in ſe invicem agunt, (Acida namq; à lixivialibus avidè abſorberi, liquet ex affuſione -Ω-9 ⊕li, ⊖i tartari, &c. apud quorum mutuum congreſſum, flatus incoërcibiles, ſive ſpiritus ſylveſtres excitantur,) quibus materia viſcida cum ſit commiſta, fieri aliter nequit, quam ut hi flatus, (ſunt enim nihil aliud, niſi aër in tali materia viſcida interceptus,) æquè fiant acres, doloremq; Inteſtinis, partim diſtendendo, partim rodendo pariant: Uti tale gas acre ſpirat tartarus deſtillandus, & ſpiritus ſalis armoniac. &c. Et hi ipſi flatus, ratione acrimoniæ exiſtunt cauſæ paſſionum colicarum frequentisſimæ; in ſpecie verò, qui conſtant ex partibus acribus, non ita tenaciter viſcidis, ſed ſaltem in tantum. Illi, quibus nempe ingens viſciditas eſt admixta, exiſtunt fermè inodori ac inſulſi, quatenus hæ partes viſcidæ planè non ſunt ſolutæ; quare etiam cum crepitu & ſtrepitu demum prorumpunt. Hi verò, qui pauca gaudent viſciditate, maximè ſunt fætidi, quatenus videlicet partes viſcidæ citiùs ſolvuntur, & nares feriendo tangunt: Unde & leni ſaltem ſibilo pariuntur. Ad quales flatus producendos, apta eſt bilis nimiùm oleoſa volatilis, & fermentum ventriculi nimiùm acidum, vel ſuccus etiam pancreaticus aceſcens: Hinc flatus ita producti dolorem cauſant ardentem, uti, teſte *Clar. Sylvio,* -Ω-9 ⊕li cum oleo terebinth. efferveſcens flatus tales acres atq; calidos producit.

§. 21. Deinceps maximè quoq; videntur potentes in rodendis Inteſtinis, *fæces*, & *portiones craſſæ pituitoſæ,* Inteſtinorum

norum

rum rugis ac plicis inhærentes. Nam excrementa æquè omninò sunt temperanda ab acido & alkali, uti succi laudabiles juxta leges Physiologicas. Hinc, quotiescunq; evenit, ut succus pituitosus intestinorum & chylus præternaturaliter sint constituti acres, toties talia etiam fiunt excrementa.

§. 22. Supersunt adhuc quædam, dolorem quoq; colicum inducentia rodendo, videlicet *vermes* atq; *lapides*. Vermes hoc effecisse refert *Fabr. Hild. cent. 1. obs. 57:* Lapides verò hoc præstare posse, præter anteà in §. 16. Observationes citatas, dictitat ratio: Cum enim aculeis nimiis sint referti subinde, necesse est, ut hisce aculeis Intestinorum sensiles admodum tunicas quoq; rodant, atq; dolorem ipsis concilient.

§. 23. Inter causas remotiores internas & externas, Colicam talem à rosione Intestinorum dependentem, producentes, sunt ex præternaturalibus *intemperies* humorum *acris*, unde frequens est dolor Colicus ab acrimoniâ humorum Scorbuticis, & quocunq; modo fermento ventriculi vitioso laborantibus. Ex rebus nonnaturalibus multa hîc potest aër nimiùm acidus hyemalis, qui, corpore non benè vestito, per poros penetrat in abdomen non ita pingue; partim etiam per respirationem, alterando salivam aciditate præternaturali, inficit fermentum ventriculi. Ex alimentis, omnis generis alimenta nimiùm acida, v. g. omnis generis fructus horæi nondum maturi, imprimis verò horum pelliculæ, sive siliquæ, uti v. g. uvarum, cerasorum, pisorum, &c. quippe quas ventriculus rarò dissolvit, potius acescentes integras dimittit in Intestinorum cavitatem: Omnis generis potulenta acidula v. g. vinum acidum aut stypticum, cerevisia inveterata acescens &c. Ex medicamentis obsunt omnis generis purgantia nimiùm acria, quemadmodum de assumto Scammonio tradit observationẽ *Schenk. lib. 3. obs. 190: item Forest. lib. 21. observ. 13: item de speciеb. diagalapp. Colicam*

 letha-

lethalem inferentibus apud Barthol. cent. 5. hist. 23. videri potest. Et hæ sunt causæ Colicæ *idiosympathetica.* Non rarò etiam accidit Colica *sympathetica*, quam Colicam *convulsivam*, vocat *Willis. tr. d. an. brut. accidentalem*, quatenus nimirum nervi Intestinorum in consensum rapiuntur ab aliis nervis, in vicinas partes transplantatis. Sic v. g. *Colica sympathetica* excitatur à calculo renum: à difficili mensium profluvio: à partu difficili: ab hæmorrhoidibus instantibus &c. Quam Colicæ speciem, quia non cessat, nisi curato morbo, per quem sympatheticè producitur, brevitatis ergò hic omittimus. Sufficiant hæc de causis.

§. 24. Properamus jam ad *divisionem*, quæ est, aut à *parte affecta*; aut *à causa efficiente* petenda. A parte affecta, *Colicus dolor* potest dividi diversimodè (1.) in *Lumbarem*, qui scilicet percipitur juxta spinam dorsi, partim in duodeno Intestino, ac initio Jejuni; partim etiam in fine Coli, quo flexuram efficit sigmoideam, ac principio Recti: (2.) *Umbilicalem*, qui sentitur in medio abdominis, nempe in Jejuno ac subsequente Ileo: (3.) *Hypochondriacum*, qui sub utroq; hypochondrio perceptus, residet in Intestino Colo, sub hepate & ventriculo protenso, (4.) *Vagum*, ubi nimirum omnes Intestinorum portiones indifferenter torquentur.

§. 25. Respectu *causæ efficientis*, alia dependet à *rebus* tantùm *distendentibus*, quam veteres κατ' ἐξοχὴν vocavêre flatulentam; alia *ab erodentibus*, quam respectu materiæ, tanquam causæ efficientis, *humorosam*; ab effectu verò, *convulsivam* vocare possumus. Et tandem, *à loco causæ efficientis* distinguimus *Colicam* in *Idiopatheticam* ac *Sympatheticam*, quæ ultima, *accidentalis* quoq; vocari potest.

§. 26. Ut tandem Medico innotescat Colica, opus is habet certis *signis diagnosticis*, quæ quidem in patiente adulto non videntur, quoad ipsam passionem, valdè necessaria, si-

quidem hi facilè dolorem exquiſitum exprimere valent. In tenerioribus autem homuncionibus, vel infantulis, ſunto ſequentia (1.) *corporis inquieta jactatio;* (2.) *hypochondriorum*, imò nonnunquam totius abdominis tenſio; (3.) *ejulatus continuus;* (4.) *frequentes borborygmi;* (5.) *flatus* ſubinde per inferius guttur *prorumpentes;* (6.) *alvi adſtrictio;* (7.) *excreta viridia viſcida*, acidum ſpirantia, nonnunquam etiam albicantia ac tenacia.

§. 27. *Diſtinctivis* autem *ſignis*, ut *cauſas* manifeſtantibus, maximè opus eſt Medico, ne fallatur. Nam & ipſe *Galenus lib. 2. d. loc. affect. cap. 5.* fatetur: *Se aliquando dolore colico vexatum, ac nephritico laborare arbitratum fuiſſe, donec humore per alvum excreto; indeq; ſedato dolore, Colicum fuiſſe animadvertiſſet.* Sunt itaq; deſumta (1.) *ex antecedentibus*, (2.) *eſſentialiter adjunctis*, (3.) *juvantibus*, & (4.) *nocentibus*. Hinc Medicus *Colicam flatulentam* dignoſcat, ſi nimirum certior fit à patiente, ipſum non ita pridem uſum fuiſſe alimentis pinguibus, vel viſcidis, v.g. carnibus ovillis, cereviſiâ, non ritè defæcatâ, muſto, &c.; Item ſi dolor ſit diſtenſivus, vagus, & tantum non gravativus; ſi adſint murmura, & nonnunquam etiam flatus; ſi alvi adſit adſtrictio, ſive recens, ſive diuturnior; ſi medicamentis per alvum adhibitis, v. g. clyſteribus, clyſteres repleantur flatibus, materiaq; horum ſubinde non admittatur, urinæ verò exiſtant albicantes atq; turbidæ &c. Colica *diſtenſiva* à fæcibus *induratis* cognoſcetur, ſi patiens non ita pridem aſſumſerit fructus, v. g. meſpilos, pyra exſiccata, vel alias res; Ita *Nobiliſſimus, Ampliſſimus atq; Spectatiſſimus* DN. D. MAURICIUS HOFFMANNUS, *Facultatis Medicæ Altdorffinæ p. t. Decanus, Fautor, Patronus ac Promotor meus omni honoris obſervantiâ jugiter proſequendus*, retulit mihi, ſe obſervaſſe quendam Patricium Auguſtanum, obſtructione alvi, hinc vehementi Colicâ correptum, ab eſu

placentarum mellitarum amygdalatarum: Item si ingurgitaverit talia, fæces incrassandi, atq; indurandi vim habentia, (quale quid de osſiculis, è pedibus gallinarum coctis, & copiosè deglutitis: item de caseo, multùm sæpiùs commesto annotavit *Platerus prax. tom. 2. p. 523.*) atq; his alvi suppresſio supervenerit, dolor est compresſivus, & fixior. A calculis, si dependet, dolor est contusivus, fixus, ac diu durans. *Colica humorosa acris* cognoscitur ex dispositione patientis intemperata, v. g. ex signis, scorbutum, vel malum hypochondriacum denotantibus; ex esu præcedente alimentorum acidorum; potu vinorum austerorum, & acescentium cerevisiarum; ex aëre turbido, frigido hyemali, & assumtis medicamentis purgantibus. Dolor adest terebrans, & lancinans, abdomen retrahitur, Intestina interdum manibus quasi constringuntur, adhibitis medicamentis anticolicis & alvo aperta, dolor non remittit, urinæ sunt citrinæ claræ, pellucidæ, &c. *Colica* à vitio *bilis* nimiùm *oleosæ* cognoscitur ex dolore in lumbis ardente. Si vitium *succi pancreatici* aderit, dolor est conjunctus cum algore atq; frigore.

§. 28. *Symptomatica*, v. g. *nephritica* cognoscatur, si simul adest dolor obtusus, ac gravativus, ut patiens circa regionem lumbarem ponderis quasi presſuram percipiat. Hæc nunquam remittit, sive adhibitis clysteribus; sive medicamentis carminantibus. Dolor interdum obliquè secundum longitudinem ureteris ad vesicam exporrigitur. Quæ signa si adsunt, absq; aliis, Colicam significantibus, credatur saltem adesse dolor nephriticus sine colico. *Uterina* dignoscatur, si menses aut instant, aut adsunt; si facta nuper sit conceptio; si fætus incipiat sese movere; si mulier passa sit aliquando difficilem partum; si solo odore rerum ingratarum excitetur mulieri. *Hæmorrhoidalis* fit, aut instantibus, aut fluentibus, aut obstructis hæmorrhoidibus, &c.

§. 29. *Pro-*

§. 29. *Prognostica* sunto: Colica *flatulenta* ab esu alimentorum pinguium, & viscidorum facilè curatur. A viscitate lymphæ *diuturnior*, facilè degenerat in tympanitidem. *Colica* à fæcibus induratis *recens*, æquè facilè remittit; *antiquior* verò facilè degenerat in passionem Iliacam. Hinc Colica quæcunq;, alvo apertâ, est facilior. *Colica* omnis *humorosa* est diuturnioris curationis. *Colica* ab humoribus scorbuticis, & hypochondriacis minatur recidivam, omnisq; generis morbos convulsivos, v. g. Epilepsiam, Paralysin, Tetanum, &c. exempla vid. apud *Horstium*. *Colica* uno alterove die purganti medicamento superveniens, alvo iterum adstrictâ, eventum minitatur funestum, vid. *cit. Barth. & Schenk. Colica ardens* intimat febrim imminentem. *Colica infantum* omnis est periculosa, ob metum supervenientis Epilepsiæ.

§. 30. Priusquam tandem accessum faciamus ad curationem doloris hujus atrocissimi, notentur hæ *indicationes*: In Colica flatulenta semper in id intendat Medicus, quo flatibus alvo apertâ exitum præparet, viscidam autem materiam, ceu matrem incidat, & evacuet. In Colica humorosâ humores intemperati temperentur, convulsionesq; sedentur. In Colica stercoreâ à fæcibus induratis, item calculis & vermibus, res p. n. &c. emolliantur, evacuentur & necentur, doloresq; sistantur.

§. 31. Fiat proinde *curatio* Colicæ *flatulentæ*, ut primò flatibus grassantibus exitus aperiatur, id quod fit commodissimè per *enemata*. Præscribantur itaq; ea, quæ emolliunt, incidunt, leviterq; stimulant, v. g. inter *emollientia*, adhibeantur Herb. alth. branc. ursin: Rad. alth. lil. alb: Flor. sambuc. melilot. verbasc: Sem. lin. rapar. nap. &c. Inter *incidentia* Herb. salv. rut. cham. rom. origan. matricar. ment. Fol. laur. Rad. angelic. levistic. imperator. Sem. anis. fænicul. cumin. aneth. levistic. Inter *stimulantia* adhibeantur ⊖ia, v. g. ⊕ ♁ iat. ⊖

 rut.

rut. chamom: Item mel. v.g. rutac. &c. E quibus fieri possunt decocta cum ▽â simpl. vel lacte, vel decoctis pinguibus partium animalium. Si verò tempus exigat, ut citius fiat enema, quam fieri posſit decoctum, ſumantur ▽æ jam nominatarum herbarum deſtillatæ. In his, ſive decoctis, ſive ▽is, ſolvantur Elect. d. bacc. laur. juniper. it. mel. rut. ol. deſtilat. v. g. carv. aneth. cumin. aniſ. fænicul. Eſſ. harum vegetabil: it. Eſſ. caſtor. vel Extr. hujus. ♎9 ⊖lis ammoniac. aniſ. &c.

§. 32. Flatibus ſic viâ paratâ, dein adhibeantur materiam viſcidam, & ſic quoq; flatus *incidentia*, doloremq; *ſedantia*. Inter hæc verò ſunt omnis generis medicamenta dicta *aromatica*, v. g. Fol. vel. Herb. origan. ſalv. aneth. chamom. roman. ment. leviſtic. imperator. Sem. carv. aniſ. fænicul. cumin. aneth. Rad. leviſtic. Angelic. imperator. Zedoar. galang. Zingib. caſſ. Lign. cinam. caryophyl. Cort. citr. aurant. &c. Omnis generis ⊖ia volatil. temperata, v. g. ♎9 ſal. ammon. vel urin. aniſat. ♎. carmin. D. Mich. pronatus ex proſapiâ tartareâ & nitrosâ volatili: It. ♎9 ex herb. modo dictis deſtillatus, & conjunctus cum ♎tu ⦶tri, dictus ♎9 anticolicus. Nam utut ♎ ⦶ ſit acidus maximè penetrans; attamen notetur quod virtutem penetrandi inſignem nanciſcatur à partibus ⊖in. volatilib. acidis intimè commiſtis. His omnibus adjungantur *anodyna* v. g. parata ex opio correcto, ex papav. caſtor. croc. &c. v. g. laud. opiat. Eſſ. opii. Theriac. Androm. Eſſ. caſtor. Extr. caſtor. croc. &c. formulæ fiant pro lubitu.

§. 33. Ut autem, ceſſante paroxyſmo, vitioſa viſcida evacuetur lympha, adhibenda ſunt *lenia purgantia* anodynis miſta, v. g. Pil. *Clar. Sylv. lib. 1. Prax. p. m. 164.* præſcriptæ: it. Pil. ex ammoniac. Quercet. cum tantillo opii commiſtæ: Pil. opiat. *Mynſicht.* &c.

§. 34. Colica ab *excrementis induratis* dependens itidem

dem medicamentis emollientibus & in tantum irritantibus curetur. In hâc igitur fiant enemata, ex præſcriptis §. 31. quibus uſurpatis, exhibeantur anodyna, & ſi flatus fuerint collecti, miſceantur incidentia, ſicq; ex præcitatis pro lubitu adhibeantur.

§. 35. Colica ortum ducens ab *intemperie humorum*, curetur per *temperantia* & *anodyna*. Hinc in Colica, dependente ab acido nimio fermenti ventriculi, adhibeantur omnis generis *alkalia* v. g. ⊖ia, uti ⊖ card. bened. rut. abſynth. chamomil. Herb. amaricant. v. g. card. bened. fumar. abſynth. centaur. min. &c. ſive ex his fiant Decoct. ſive Infuſa. Omnis generis *præparata*, v. g. C. C. ſ. △ dent. eq. mar. ♁ diaphor. antihect. Pot. &c. -Ω- ſal. ammoniac. carmin. Hiſce pro lubitu admiſceantur anodyna. Quia verò humoribus talibus ⩫tis, dolor nihilominus adhuc nonnunquam inſtat, (quem vocat *Helmont. Furorem Archæi*) externè etiam ſubinde anodyna applicentur. Hic locum habet Empl. carminat. Sylvii: item fiant Sacculi ex Herb. anodyn. & carminantib. &c.

§. 36. Si Colica ortum ducit ex oleoſitate bilis, propinentur hoc oleum *temperantia*. Hic primariò prodeſt -Ω- Φtri, ſive ſimplex, ſive cum aliis -Ω-bus carminativis commiſtus. Hinc ob Φ copioſum, laudatur ab autoribus Decoct. ſtercorum equi maſculi, pariter & ex eo paratus Syrup. *Divi Lutheri* &c. Hanc oleoſitatem bilis præterea etiam temperant omnis generis *pinguia vegetabilia*, v. g. ſemina frigida majora, papaveris alb. ex quibus fieri poterunt Emulſiones, ad imitationem ſæpiùs citati atq; laudati *Sylvii.*

§. 37. Præcipitatâ & ſic materiâ intemperatâ, iterum inſtituantur *purgationes lenes*, ne recidivam faciat. Adhibeantur itaq; purgantia lenia cum opiatis commiſta, ſive opiata ipſis purgantibus immiſceantur; ſive cum digeſtivis præmittantur, id quod ultimum videtur commodius.

§. 38.

§. 38. Sola jam restat *Diæta*, ut hîc quoque addatur, quæ scil. observanda ad præcavendos Paroxysmos Colicos. Patientes itaq; ad Colicam flatulentam dispositi, fugiant carnes pingues frigidiores, pariter & potum frigidiorem. Nam vix frequentior ulla videtur esse Colica, quam quæ succedit esui carnis vitulinæ pinguioris, ac haustui cerevisiæ frigidioris. Quare eligant magis esculenta benè salita & modicè aromatisata. Potus in omni Colica esto ritè defæcatus, & fermentatus. Hinc caveant sibi à cerevisiâ triticeâ circa dies calidiores coctâ, quippe quæ nunquam non est viscida, mustum quoque ac vina recentia, pariter & vappescentia angue pejus vitent. Aërem eligant patientes, quantum fieri potest, benè temperatum, maximoperè verò fugiant aërem pluviosum, hyemalem ac vernalem. Extra paroxysmum corpus moveatur, & suo tempore quiescat. Quod si in alterutro cogatur peccare, peccet magis in motu, quàm quiete. Nam omnis quies facit ad humorum incrassationem, atq; visciditatem colligendam. In paroxysmo verò corpus, à quâcunq; Colicâ afflictum quiescat, & si possibile sit, in Colicis paroxysmis componatur ad somnum. Quoad excreta & retenta, ex præmissis satis apparet, quomodo corpus sit tractandum. Fugiat quoque omnis passioni Colicæ obnoxius excandescentiam, ac alia animi pathemata, imprimis ii, quos invadere consueverunt dolores Colici convulsivi.

Et hæ sunt meæ de Colica, causisq;, illam efficientibus, atq; medicamentis ipsam curantibus, cogitatiunculæ qualescunq;, quas in Thesibus hisce publicæ Eruditorum censuræ, pro ingenii mei captu exponere volui. Quæ omnia ut æqui boniq; consulat L. B. *etiam atq; etiam rogo.* DEO *interim Ter Opt. Terq; Max. cujus benignitati, atq; clementiæ me meaq; studia medica ulterius commendo, sint pro hâc, in hoc opere perficiendo, assistentiâ largissimâ atq; gratiâ, grates quoq; largissimæ in sempiterna secula.*

F I N I S.